

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΕΜΠΤΟ ΤΜΗΜΑ**

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 3 Δεκεμβρίου 2021, με την ακόλουθη σύνθεση: Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Κωνσταντίνος Παραθύρας και Ασημίνα Σακελλαρίου (εισηγήτρια), Σύμβουλοι, Εριέττα Πίσχου και Βασιλική Σαρηβαλάση, Πάρεδροι με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας: Δεν παραστάθηκε, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 223 παρ. 2 του ν. 4700/2020, σε συνδυασμό με τα Πρακτικά της 8ης Νοεμβρίου 2021 της Ολομέλειας της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Γραμματέας: Μαρία Δανιήλ, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από 23 Νοεμβρίου 2018 (με Α.Β.Δ. .../23.11.2018) έφεση της ..... του ....., κάτοικου ..... (οδός .....), ως δικαστικής συμπαραστάτριας, δυνάμει της .../11/2006 απόφασης του ...., της θυγατέρας της .... του ....., ομοίως κατοίκου .... στην ως άνω διεύθυνση, η οποία παραστάθηκε διά της πληρεξούσιας δικηγόρου της ..... (ΑΜ ΔΣΑ .....),

κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπείται νόμιμα από τον Υπουργό Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ..... και τον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και

κατά του νομικού προσώπου δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» και με δ.τ. «.....» και ήδη «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» και με δ.τ. «.....», που εδρεύει στην Αθήνα και εκπροσωπείται νόμιμα από τον Διοικητή του, το οποίο παραστάθηκε ομοίως διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ..... και,

κατά α) της .../3.8.2018 πράξης της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα του ΕΦΚΑ, β) του .../3.8.2018 εγγράφου της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα του ... και γ) κάθε άλλης συναφούς προγενέστερης ή μεταγενέστερης πράξης ή παράλειψης.

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Την πληρεξούσια δικηγόρο της εκκαλούσας, η οποία ζήτησε την παραδοχή της έφεσης.

Την εκπρόσωπο του Ελληνικού Δημοσίου που παραστάθηκε και για τον Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης, η οποία ζήτησε την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη.

**Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και
Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο
Αποφάσισε τα εξής:**

1. Το υπό κρίση δικόγραφο, όπως αυτό αναπτύσσεται με τα παραδεκτώως κατατεθέντα στις 30.9.2019 και 24.11.2021 υπομνήματα, που τιτλοφορείται ως έφεση, αποτελεί, όμως, κατ' ορθή εκτίμηση του περιεχομένου του, έφεση-αγωγή, νομίμως επανεισάγεται για συζήτηση μετά τη δημοσίευση της .../2020 απόφασης του ΙΙΙ Τμήματος του Δικαστηρίου τούτου, με την οποία κηρύχθηκε απαράδεκτη η συζήτηση της υπόθεσης κατά τη δικάσιμο της 4.10.2019 λόγω μη κλήτευσης του .... .

2. Την υπό κρίση έφεση-αγωγή νομίμως άσκησε η εκκαλούσα-ενάγουσα, ως δικαστική συμπαραστάτρια της τελούσας - κατά το εθνικό δίκαιο - σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαραστάσης θυγατέρας της ..... του ... [βλ. άρθρα 1666 περ. 1 και 1676 παρ. 1 περ. 1 του Αστικού Κώδικα και 29 παρ. 3 και 34 παρ. 1 της Δικονομίας του Ελεγκτικού Συνεδρίου (ν. 4700/2020, Α' 127)], λόγω σοβαρής πνευματικής και σωματικής της αναπηρίας, δυνάμει της .....11/2006 απόφασης του ...., που παράγει δεδικασμένο και ισχύει στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα άρθρα 905 παρ. 4 και 323 του ΚΠολΔ (βλ. ΑΠ 170/2023, 711/2020, πρβλ. ΕλΣυν ΙΙΙ Τμ. 3654 και 591/2009).

Επί της έφεσης:

3. Με την κρινόμενη έφεση, για την άσκηση της οποίας καταβλήθηκε το νόμιμο παράβολο (βλ. το ... ηλεκτρονικό παράβολο της Γενικής Γραμματείας Πληροφοριακών Συστημάτων, με το οικείο από 22.11.2018 αποδεικτικό πληρωμής), η εκκαλούσα, ως δικαστική συμπαραστάτρια της τελούσας σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαραστάσης θυγατέρας της ... του ..., στρατιωτικής συνταξιούχου κατά μεταβίβαση, ζητεί την ακύρωση, άλλως την μεταρρύθμιση: α) της .../3.8.2018 πράξης της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ..., με την οποία κανονίστηκε σε αυτήν σύνταξη με βάση τις διατάξεις του ν. 4387/2016, ως άγαμο και ανίκανο προς εργασία τέκνο του αποβιώσαντος στις 12.2.2018 πατέρα της, εν ζωή στρατιωτικού συνταξιούχου σε ποσοστό 25% επί της σύνταξης αυτού, β) του .../3.8.2018 εγγράφου της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ..., με το οποίο απεστάλη στην εκκαλούσα η ανωτέρω συνταξιοδοτική πράξη και γ) κάθε άλλης συναφούς προγενέστερης ή μεταγενέστερης πράξης ή παράλειψης. Την έφεση αυτή ασκεί επιδιώκοντας αφενός να χορηγηθεί στη θυγατέρα της ολόκληρο το ποσό της κανονισθείσας στον θανόντα πατέρα της σύνταξης, λόγω αναπηρίας της σε ποσοστό 100%, αφετέρου να υπολογιστεί η σύνταξή της χωρίς τις μειώσεις της παρ. 10 α' του άρθρου 1 του ν. 4024/2011, της παρ. 1 του άρθρου 1 του

ν. 4051/2012 και της παρακράτησης Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (ΕΑΣ) των άρθρων 38 του ν. 3863/2010 (Α' 115), 11 του ν. 3865/2010 (Α' 120), 44 παρ. 10 του ν. 3986/2011 (Α' 152) και 2 παρ. 13 του ν. 4002/2011, από τις οποίες, κατά τους ισχυρισμούς της, απαλλάσσεται ως ανάπηρη σε ποσοστό 100%.

4. Η κρινόμενη έφεση παραδεκτώς στρέφεται, κατ' άρθρο 48 του ισχύοντος κατά τον χρόνο άσκησής της π.δ. 1225/1981 (Α' 304), κατά α) του Ελληνικού Δημοσίου, που συνιστά πάντοτε διάδικο στις ενώπιον του Ελεγκτικού Συνεδρίου δίκες (άρθρο 8 παρ. 1 του π.δ. 1225/1981) και εκπροσωπείται νομίμως μόνο από τον Υπουργό Οικονομικών και όχι και από τον Υπουργό Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης όπως αναφέρεται στο ένδικο δικόγραφο (άρθρα 11 παρ. 1 του π.δ. 1225/1981 και 1 παρ. 1 του Διατάγματος της 26.6./10.7.1944 «Περί Κώδικος των νόμων περί δικών του Δημοσίου», Α' 139 και ήδη άρθρο 30 παρ. 1 του ν. 4700/2020) και β) του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (...), που μετονομάστηκε από 1.3.2020 σε «Ηλεκτρονικό Εθνικό Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης» (...) [βλ. άρθρο 51 Α του ν. 4387/2016 (Α' 85), που προστέθηκε με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020 (Α' 43)] και ο οποίος από 1.1.2017 είναι αρμόδιος για την πληρωμή των συντάξεων του Δημοσίου και στον οποίο από 1.5.2018 έχουν μεταφερθεί οι εν γένει συνταξιοδοτικές αρμοδιότητες της Γενικής Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών (βλ. τις 124456/0092/13.12.2016 και 2915/783/17.1.2018 κοινές αποφάσεις των Υπουργών Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και Οικονομικών - Β' 4074 και Β' 55, αντίστοιχα - που εκδόθηκαν κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 51 παρ. 1 και 100 παρ. 1 του ως άνω ν. 4387/2016, αντίστοιχα).

5. Η έφεση αυτή, κατά το μέρος που στρέφεται κατά της .../3.8.2018 πράξης της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ... έχει ασκηθεί νομοτύπως, εμπροθέσμως και κατά λοιπά παραδεκτώς, είναι δε περαιτέρω εξεταστέα, κατά τη νομική και ουσιαστική της βασιμότητα. Η ίδια, όμως έφεση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη κατά το μέρος που στρέφεται κατά του ...../3.8.2018 εγγράφου της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ...., καθώς το ανωτέρω διαβιβαστικό έγγραφο, έχοντας πληροφοριακό χαρακτήρα, στερείται εκτελεστότητας (πρβλ. ΕλΣυν Πέμπτο Τμ. 1887/2022 σκ. 1) και κατά το μέρος που στρέφεται κατά κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της Διοίκησης ως αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης.

6. Το ισχύον Σύνταγμα ορίζει, στο άρθρο 2 παράγραφος 1, ότι «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας», στο άρθρο 4 παράγραφος 1 ότι «Οι Έλληνες είναι ίσοι ενώπιον του νόμου», στο άρθρο 21 παρ. 2, 3 και 6 ότι «2. [...] όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν

δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος. 3. Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.[...].6. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας.» και στο άρθρο 25 παράγραφος 1 ότι «1. Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. [...]. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

7. Η αξία του ανθρώπου, ως θεμελιώδης συνταγματική αρχή του δημοκρατικού πολιτεύματος, επιβάλλει σε όλα τα όργανα της Πολιτείας όχι μόνο να σέβονται αλλά και να προστατεύουν την αξία αυτή, ιδίως για τη νομοθετική εξουσία με τη θέσπιση ρυθμίσεων που δεν θίγουν τη φυσική, ψυχική και κοινωνική υπόσταση του ανθρώπου και δεν προσβάλλουν, ως εκ τούτου, τον πυρήνα της προσωπικότητάς του.

8. Στο εδάφιο α' της παραγράφου 1 του άρθρου 25 του Συντάγματος - όπως η παράγραφος αυτή ισχύει μετά την αναθεώρησή της με το Ψήφισμα της 6.4.2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων - κατοχυρώνεται «η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου», η οποία τελεί, κατά την εν λόγω διάταξη, «υπό την εγγύηση του Κράτους». Δοθέντος δε ότι ο συνταγματικός νομοθέτης προσδιόρισε το «κράτος δικαίου» και ως «κοινωνικό κράτος», επιβάλλεται, κατά τις εκδηλώσεις της αρχής του κράτους δικαίου, να μην αγνοούνται οι κοινωνικές συνέπειες μίας ρύθμισης που απαιτεί υπέρμετρη θυσία στο άτομο που αφορά, ώστε να μην είναι συμβατή με τις αρχές της δημοκρατικής κοινωνίας, όπως ο σεβασμός της αξίας του ανθρώπου ως πρωταρχικής υποχρέωσης της Πολιτείας. Για τον λόγο αυτό, σύμφωνα και με την απορρέουσα από την ως άνω αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου αρχή της αναλογικότητας, η οποία προβλέπεται πλέον και ρητά στο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του Συντάγματος, κατά τη θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων που επιδρούν στην περιουσιακή σφαίρα ή συνιστούν επέμβαση στην προστατευόμενη από το άρθρο 17 του Συντάγματος περιουσία ή στις νόμιμες προσδοκίες των ατόμων για τη διασφάλιση σκοπών γενικού συμφέροντος επιβάλλεται να τηρείται μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ της επίτευξης του επιδιωκόμενου γενικού συμφέροντος, το οποίο δεν μπορεί να εξυπηρετηθεί με άλλο λιγότερο επαχθή τρόπο και της προκαλούμενης βλάβης. Το Δικαστήριο, ασκώντας έλεγχο συνταγματικότητας του εφαρμοσθέντος νόμου, κρίνει αν η επίμαχη ρύθμιση υπερακοντίζει καταδήλως τον επιδιωκόμενο δημόσιο σκοπό ή αν κατά τη στάθμιση των αντικρουόμενων συμφερόντων, η θυσία που απαιτείται από τον πολίτη είναι

ιδιαίτερως δυσανάλογη σε σχέση με την εξυπηρέτηση του δημοσίου αυτού σκοπού, οπότε και αποφαινεται ότι η σχετική διάταξη που το προβλέπει αντίκειται στην ως άνω συνταγματική αρχή και είναι, ως εκ τούτου, ανίσχυρη (πρβλ. ΕλΣυν Ολομ. 503/2014 σκ. 5 και 13, 481/2014 σκ. ΙΙΒ και VI, 4686-7/2013 σκ. 5 και 13, 3655/2013 σκ. 5 και 13, 1196/2009, 2712/2008, 2437/2007, 2287/2005, 1492/2002, ΣτΕ Ολομ. 229/2014 σκ. 7 και 11, 228/2014 σκ. 6 και 10, ΑΠ Ολομ. 5/2013 κ.ά.).

9. Εξάλλου, η καθιερούμενη με το άρθρο 4 παράγραφος 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας αποτελεί νομικό κανόνα, ο οποίος δεσμεύει τον κοινό νομοθέτη και επιβάλλει την ομοιόμορφη μεταχείριση προσώπων που τελούν υπό τις ίδιες ή παρόμοιες συνθήκες, αποκλείοντας τόσο την έκδηλη άνιση μεταχείριση είτε με τη μορφή χαριστικού μέτρου ή προνομίου, που δεν συνδέεται με αξιολογικά κριτήρια είτε με την μορφή επιβολής αδικαιολόγητης επιβάρυνσης, όσο και την αυθαίρετη εξομοίωση διαφορετικών καταστάσεων ή την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες ή αντίθετα, τη διαφορετική μεταχείριση των ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων (ΑΕΔ 1/2012 σκ. 6, 4/2007 σκ. 7 και 3/2007 σκ. 6, ΕλΣυν Ολομ. 1820/2021 σκ. 21, 1380/2021 σκ. 5, 172/2019 σκ. 10, 1388/2018 σκ. 7.2, 745, 744/2017 σκ. 3, 2654/2013, 2340/2009 κ.ά.). Η παραβίαση της συνταγματικής αυτής αρχής ελέγχεται από τα δικαστήρια, ώστε να διασφαλίζεται η πραγμάτωση του κράτους δικαίου και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας καθενός με ίσους όρους. Κατά τον δικαστικό αυτό έλεγχο, που αποτελεί έλεγχο ορίων και όχι ορθότητας των νομοθετικών επιλογών, αναγνωρίζεται στον κοινό νομοθέτη ή την κατ' εξουσιοδότηση θεσμοθετούσα διοίκηση η ευχέρεια να ρυθμίζει με ενιαίο ή με διαφορετικό τρόπο τις ποικίλες προσωπικές ή πραγματικές καταστάσεις και σχέσεις, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες κοινωνικές, οικονομικές, επαγγελματικές ή άλλες συνθήκες, που συνδέονται με καθεμία από τις καταστάσεις ή σχέσεις αυτές, με βάση γενικά και αντικειμενικά κριτήρια, τα οποία βρίσκονται σε συνάφεια προς το αντικείμενο της ρύθμισης. Συναφώς, είναι επιτρεπτή, σύμφωνα με την απορρέουσα από το ίδιο άρθρο αρχή της αναλογικής ισότητας, η διαφοροποίηση, ποσοτική ή άλλη, κατά περίπτωση, καταστάσεων που δεν είναι όμοιες μεταξύ τους, με βάση κριτήρια αντικειμενικά και πρόσφορα να εξυπηρετήσουν κατά τρόπο συνταγματικώς ανεκτό τον σκοπό της διαφοροποίησης αυτής (πρβλ. ΑΕΔ 35, 34/1999, Ειδ. Δικαστήριο του άρθρου 88 παρ. 2 του Συντάγματος 133/2009, ΕλΣυν 1820/2021, ΣτΕ 1784/2009, 4333, 4331/1996, 930/1990).

10. Με τις διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 2, 3 και 6 του Συντάγματος, οι οποίες αποτελούν ειδικότερη έκφανση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου προβλέπεται, μεταξύ άλλων, ότι το Κράτος λαμβάνει ειδικά μέτρα για την προστασία της αναπηρίας, καθώς και ότι τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική και

οικονομική ζωή της Χώρας. Όπως έχει κριθεί, οι διατάξεις του άρθρου 21 του Συντάγματος αφήνουν στον νομοθέτη την ευχέρεια να προσδιορίσει, κατά την εκτίμησή του, το είδος και την έκταση της προστασίας. Η σχετική εκτίμηση του νομοθέτη υπόκειται σε έλεγχο ορίων από τα δικαστήρια, οι δε εκάστοτε νομοθετικές ρυθμίσεις περί κοινωνικής προστασίας ελέγχονται ως προς την τήρηση της αρχής της ισότητας (ΑΕΔ 8/2019). Οι προστατευτικές διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 2, 3 και 6 του Συντάγματος για τα άτομα με αναπηρίες καταλαμβάνουν, υπό τους ανωτέρω όρους, και τις νομοθετικές ρυθμίσεις με τις οποίες καθορίζονται οι προϋποθέσεις χορήγησης δικαιώματος σύνταξης ή συνταξιοδοτικής παροχής (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1886/2017, 1243/2006, ΙΙΙ Τμ. 470/2020, Έκτο Τμ. 1051/2023 σκ. 9, ΣτΕ 3820/2015, 3790/2014). Από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις – ερμηνευόμενες σε συνδυασμό με την κυρωθείσα με τον ν. 4074/2012 (Α' 88) Σύμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες, σκοπός της οποίας είναι σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτής «να προάγει, προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και ίση απόλαυση όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών, από όλα τα άτομα με αναπηρίες και να προάγει το σεβασμό της εγγενούς αξιοπρέπειας τους» - απορρέει, ταυτόχρονα, στοιχειώδης απαγορευτικός κανόνας, δεσμευτικός για τον κοινό νομοθέτη, σύμφωνα με τον οποίο δεν είναι συνταγματικώς ανεκτός ο περιορισμός ή η υποβάθμιση της παρεχόμενης στις κατηγορίες αυτές ατόμων ειδικής φροντίδας χωρίς αποχρώντα λόγο (πρβλ. ΣτΕ 2166/2022 7μ. 719/2018 7μ.).

11. Το Σύνταγμα του 1975, όπως ισχύει και μετά τις ύστερες αναθεωρήσεις του, αναγνωρίζει, μέσω ενός πλέγματος διατάξεων, διαδικαστικών (άρθρα 73 παρ. 2 και 3, 79, 80 παρ. 1, 98 παρ. 1 περ. δ') και ουσιαστικών, που αφορούν στο ιδιαίτερο υπηρεσιακό καθεστώς των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών, καθώς και στη θεμελιώδη αξία των αγαθών ή συμφερόντων ή δικαιωμάτων που αυτοί διαχειρίζονται (άρθρα 16, 21 παρ. 3, 23 παρ. 2, 29 παρ. 3, 103, 104), το δικαίωμα σε σύνταξη των ανωτέρω ως θεσμική εγγύηση της απερίσπαστης από εξωγενείς παράγοντες άσκησης της δημόσιας υπηρεσίας και συνεπώς της βέλτιστης παροχής αυτής προς όφελος του διοικουμένου, με τα εξής χαρακτηριστικά: α) η σύνταξη συνδέεται με τον μισθό ενέργειας ως εγγενές στοιχείο του και άρα είναι συνέχιση αυτού, β) αν και δεν ταυτίζεται ποσοτικά με τις αποδοχές ενέργειας πρέπει πάντως να συνδέεται με αυτές με σχέση εύλογης ποσοτικής αναλογίας και γ) εν τέλει το Κράτος, ανεξαρτήτως των ειδικών διαρρυθμίσεων, είναι ο υπόχρεος για την καταβολή της σύνταξης στους δημοσίους λειτουργούς, υπαλλήλους και στρατιωτικούς (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2020/2020 σκ. 118-127).

12. Η ως άνω θεσμική εγγύηση του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών περιλαμβάνει, σε περίπτωση θανάτου τους και την καταβολή σύνταξης στα

επιζώντα προστατευόμενα μέλη της οικογένειάς τους, στο πλαίσιο της κατ' άρθρο 21 παρ. 1, 3 και 6 του Συντάγματος ειδικής συνταγματικής προστασίας του γάμου, της οικογένειας, της παιδικής ηλικίας, της ενήλικης νεότητας και της αναπηρίας (ΕλΣυν Τρίτο Τμ. 647/2023 σκ. 6, II Τμ. 930/2019 σκ. 20, 2076/2018 σκ. 6, 213/2016, ΣτΕ Ολ. 988/2014 κ.ά.), ενόψει και της εκπορευόμενης από τη διάταξη αυτή υποχρέωσης του νομοθέτη να θεσπίζει θετικά μέτρα για την πραγμάτωση των απορρεουσών από τις συνταγματικές αυτές διατάξεις θεσμικών εγγυήσεων (ΕλΣυν II Τμ. 2076/2018 σκ. 6). Η κατά μεταβίβαση αυτή σύνταξη έχει τα ίδια εννοιολογικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά με τη σύνταξη που καταβάλλεται στον ίδιο τον δημόσιο λειτουργό, υπάλληλο και στρατιωτικό, πρόκειται, δηλαδή, για δημοσίου δικαίου δικαίωμα, εμπίπτον στο προστατευτικό πεδίο των άρθρων 17 του Συντάγματος και 1 του Πρώτου Προσθέτου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, που εξακολουθεί να αποτελεί όφελος απορρέον από την ένταξη του αρχικού δικαιούχου στο εν λόγω ειδικό συνταξιοδοτικό σύστημα, με τον διορισμό του, την ίδρυση της υπηρεσιακής αυτής σχέσης, τούτο δε ανεξαρτήτως από την καταβολή εισφορών. Επομένως, και η αξίωση του επιζώντος μέλους της οικογένειάς τους επί της σύνταξης αποκτάται στο πλαίσιο υπηρεσιακής σχέσης μεταξύ του μεταποβιώσαντος αρχικού δικαιούχου και του Δημοσίου, ως εργοδότη (βλ. ΕλΣυν Ολ. 4324/2014, II Τμ. 647/2023, 2076/2018). Περαιτέρω, η κατά τα ανωτέρω συνταγματική βάση του δικαιώματος του ανίκανου για την άσκηση βιοποριστικού επαγγέλματος τέκνου ασφαλισμένου ή συνταξιούχου του Δημοσίου να λάβει σύνταξη λόγω θανάτου του γονέα του, δεν συνεπάγεται αξίωσή του για ορισμένου είδους ή συγκεκριμένης έκτασης προστασία (πρβλ. ΕλΣυν II Τμ. 182/2023, 2852/2014). Ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης έχει μεν την ευχέρεια να προσδιορίσει το περιεχόμενο του δικαιώματος συνταξιοδότησης του ανίκανου προς εργασία τέκνου, οφείλει ωστόσο κατά τη ρύθμιση του ως άνω δικαιώματος να εξασφαλίσει σε αυτό αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης, όχι απλώς ως προνοιακή εγγύηση ενός minimum προστασίας μετά τον θάνατο του γονέα του από τον οποίο έλκει το συνταξιοδοτικό του δικαίωμα και συνακόλουθα της απώλειας του εισοδήματος που αυτός εισέφερε στην οικογένεια, αλλά ως μέριμνα της μη ουσιώδους ανατροπής του επιπέδου της ζωής του (πρβλ. ΕλΣυν II Τμ. 2076/2018).

13. Η προστασία αυτή αποτυπώνεται διαχρονικά στη νομοθεσία περί απονομής των στρατιωτικών συντάξεων (βλ. ιδίως για την περίπτωση των ανίκανων προς εργασία τέκνων με τα άρθρα 3 περ. β' και 4 του ν. 728/1916 «Περί συντάξεων των αξιωματικών του στρατού της ξηράς και της θαλάσσης, ως και των οικογενειών αυτών» (Α' 103), 38 παρ. 1 περ. β' και 55 παρ. 2 του β.δ. της 31^{ης} Οκτωβρίου 1935 «Περί απονομής πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων» (Α' 505), 31 παρ. 1 περ. β' και 46 του α.ν. 1854/1951 «Περί απονομής των πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων»

(Α' 182), 31 και 46 του π.δ. 1041/1979 (Α' 292), 31 και 46 του π.δ. 166/2000 «Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (Α' 153) και του π.δ. 169/2007 (Α' 210). Το δικαίωμα αυτό συνίστατο πάντα σε ορισμένο ποσοστό επί της απονεμητέας (σε περίπτωση που ο δικαιούχος πέθανε ενώ ήταν στην υπηρεσία) ή απονεμηθείσας (σε περίπτωση που αυτός πέθανε ενώ είχε καταστεί συνταξιούχος) στον αποβιώσαντα γονέα σύνταξης. Το ποσοστό αυτό συνίστατο από το έτος 1916 μέχρι το έτος 1935 στο ½ της σύνταξης του θανόντος, εφόσον υπήρχε ως μοναδικός δικαιούχος ένα τέκνο (και δεν υπήρχε χήρα/χήρος ή αυτός/ή συνήψε άλλο γάμο). Το β.δ. της 31^{ης} Οκτωβρίου 1935 τροποποίησε το ποσοστό αυτό ορίζοντας ότι σε περίπτωση που δεν υπάρχει χήρα/χήρος σύζυγος, η σύνταξη για τέκνο ανίκανο προς εργασία συνίσταται στα 7/10 επί της σύνταξης του θανόντος στρατιωτικού, εφόσον παραμένει μοναδικός δικαιούχος της σύνταξης αυτής και δεν συντρέχουν άλλοι συνδικαιούχοι. Το ποσοστό αυτό διατηρήθηκε σε ισχύ και με τα μεταγενέστερα νομοθετήματα, μέχρι τη δημοσίευση του ν. 4387/2016 (Α' 85/12.5.2016).

14. Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 1 περ. α' του ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας - Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος [...] και άλλες διατάξεις» (Α' 85) από 1^{ης} Ιανουαρίου 2017, οι δημόσιοι λειτουργοί, υπάλληλοι και στρατιωτικοί υπήχθησαν για την κύρια σύνταξή τους στο ασφαλιστικό – συνταξιοδοτικό καθεστώς του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης και ήδη Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης. Όπως ήδη κρίθηκε από την Ολομέλεια του Δικαστηρίου (2020/2020 απόφαση), ο ν. 4387/2016, όπως τροποποιήθηκε με τον ν. 4670/2020, αναγνωρίζει την ύπαρξη του ειδικού συνταξιοδοτικού καθεστώτος των στρατιωτικών (σκ. 135, 141, 155 και 156 της απόφασης αυτής). Η με τον ως άνω νόμο μεταρρύθμιση σκοπό είχε, μεταξύ άλλων, τη θέσπιση ενός νέου θεσμικού πλαισίου για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, οι οποίοι, σύμφωνα με την οικεία αιτιολογική έκθεση, είναι η διοικητική αποτελεσματικότητα του συστήματος και η απλοποίηση των διαδικασιών, η ισονομία μέσω της ουσιαστικής ενοποίησης του υπάρχοντος καθεστώτος ασφάλισης-συνταξιοδότησης με θέσπιση ενιαίων κανόνων για παλαιούς και νέους ασφαλισμένους και ανακαθορισμού των συντάξεων των ήδη συνταξιούχων, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος υπό την έννοια της διατήρησης της ικανότητας του συστήματος να χορηγεί συντάξεις στους τωρινούς και μελλοντικούς συνταξιούχους, η διασφάλιση της διαγενεακής ισότητας και η ίση κατανομή των θυσιών, η διασφάλιση της επάρκειας των παροχών - συντάξεων, υπό την έννοια της εγγύησης της διαβίωσης των συνταξιούχων με αξιοπρέπεια και η διατήρηση, στον βαθμό του δυνατού, της εγγύτητας με το κεκτημένο κατά τον εργασιακό βίο επίπεδο ζωής.

15. Ειδικότερα, το άρθρο 12 του ν. 4387/2016, με τον τίτλο «Σύνταξη λόγω θανάτου», όπως ίσχυε κατά τον κρίσιμο χρόνο, ορίζει τα

ακόλουθα: «1. Σε περίπτωση θανάτου συνταξιούχου ή ασφαλισμένου, ο οποίος έχει πραγματοποιήσει τον χρόνο ασφάλισης που απαιτείται για τη συνταξιοδότησή του εξ ιδίου δικαιώματος ή ανικανότητας, δικαιούνται σύνταξη τα παρακάτω μέλη της οικογένειάς του: Α. Ο επιζών σύζυγος [...] Β. Τα νόμιμα τέκνα [...] με την προϋπόθεση ότι: α) Είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το 18ο έτος της ηλικίας τους. Το όριο αυτό παρατείνεται μέχρι του 24ου έτους, εφόσον φοιτούν σε ανώτερες ή ανώτατες αναγνωρισμένες σχολές του εσωτερικού ή του εξωτερικού [...] ή β) κατά το χρόνο του θανάτου του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου είναι άγαμα και ανίκανα για κάθε βιοποριστική εργασία, εφόσον η ανικανότητά τους επήλθε πριν από την συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας τους. Στην περίπτωση αυτή η σύνταξη εξακολουθεί να καταβάλλεται και μετά τη συμπλήρωση του 24ου έτους της ηλικίας. Γ. Ο διαζευγμένος σύζυγος [...] 4.Α. Το ποσό της σύνταξης των ανωτέρω δικαιούχων υπολογίζεται επί του ποσού της σύνταξης που δικαιούται ή που έχει δικαιωθεί ο θανών σύζυγος και επιμερίζεται ως εξής: α) Για τον επιζώντα σύζυγο ποσοστό 50% της σύνταξης. [...] γ) Για κάθε παιδί ποσοστό 25% της σύνταξης. Αν πρόκειται για παιδί ορφανό και από τους δύο γονείς, το παραπάνω ποσοστό διπλασιάζεται, εκτός αν το ορφανό παιδί δικαιούται σύνταξη και από τους δύο γονείς, οπότε το ποσοστό της δικαιούμενης σύνταξης δεν διπλασιάζεται. Β. Το συνολικό ποσό της κατά μεταβίβαση σύνταξης του επιζώντος συζύγου και των τέκνων σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να υπερβαίνει το ποσό της σύνταξης του θανόντος. Σε περίπτωση που το άθροισμα των ποσοστών των δικαιούχων υπερβαίνει το ποσό της σύνταξης του θανόντος περιορίζεται ισόποσα το ποσοστό των τέκνων. [...] Γ. Εάν ο θανών καταλείπει τέκνα και η σύνταξη καταβάλλεται στον επιζώντα σύζυγο μειωμένη, σύμφωνα με τα οριζόμενα στις παρ. 4 και 5 του παρόντος, το ποσό της σύνταξης που περικόπτεται επιμερίζεται στα τέκνα. Σε περίπτωση που εκλείψουν οι προϋποθέσεις για χορήγηση ποσοστού σύνταξης θανάτου στα τέκνα, το ποσό της σύνταξης που περικόπτεται δεν καταβάλλεται στον επιζώντα σύζυγο. [...]. 5. α) Στον επιζώντα σύζυγο καταβάλλεται ολόκληρη η σύνταξη για μία τριετία από την πρώτη του επομένου του θανάτου μήνα. β) Μετά την πάροδο της τριετίας και υπό τις προϋποθέσεις της παραγράφου 1Α του άρθρου αυτού, αν ο επιζών εργάζεται ή αυτοαπασχολείται ή λαμβάνει σύνταξη από οποιαδήποτε πηγή, καταβάλλεται το 50% της σύνταξης. γ) Εάν ο επιζών σύζυγος, κατά την ημερομηνία θανάτου, είναι ανάπηρος σωματικά ή πνευματικά σε ποσοστό 67% και άνω, λαμβάνει ολόκληρη τη σύνταξη για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναπηρία του, ανεξαρτήτως άλλων προϋποθέσεων. [...]. 7. Κάθε διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά από τα οριζόμενα στο άρθρο αυτό καταργείται. Καταβαλλόμενες κατά την έναρξη ισχύος του παρόντος συντάξεις διατηρούνται ως έχουν, με την επιφύλαξη του άρθρου 14. 8. Οι διατάξεις του άρθρου αυτού εφαρμόζονται στις περιπτώσεις που ο θάνατος

επέρχεται μετά την έναρξη ισχύος του παρόντος». Στην οικεία αιτιολογική έκθεση επί του ανωτέρω άρθρου 12, αναφέρεται ότι εισάγονται «για πρώτη φορά, ενιαίες αρχές και κανόνες για όλους τους ασφαλισμένους, ανεξαρτήτως ασφαλιστικού φορέα προέλευσης». Περαιτέρω, στο άρθρο 14 του ν. 4387/2016 προβλέφθηκε η αναπροσαρμογή των ήδη καταβαλλόμενων συντάξεων κατά τα ειδικότερα οριζόμενα στο άρθρο αυτό, σε συνδυασμό με τα άρθρα 7, 8 και 13 του ανωτέρω νόμου. Ωστόσο, ορίστηκε ρητώς στην παράγραφο 2 περίπτωση α΄ του προαναφερόμενου άρθρου 14 ότι μέχρι 31.12.2018, οι συντάξεις συνεχίζουν να καταβάλλονται στο ύψος που είχαν διαμορφωθεί στις 31.12.2014. Σύμφωνα δε με την περίπτωση β΄ της παραγράφου 2 του ίδιου άρθρου, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο θέσπισής της πριν από την αντικατάστασή της με το άρθρο 1 παρ. 2 του ν. 4472/2017 (Α΄ 74) και ισχύει ήδη μετά την εκ νέου αντικατάστασή της με το άρθρο 25 του ν. 4670/2020, από την 1^η Ιανουαρίου 2019, αν το καταβαλλόμενο ποσό των συντάξεων αυτών είναι μεγαλύτερο εκείνου που προκύπτει από τον υπολογισμό τους σύμφωνα με την παράγραφο 1 του άρθρου 14, το επιπλέον εξακολουθεί να καταβάλλεται στον δικαιούχο, συμψηφιζόμενο κατ' έτος και μέχρι την πλήρη εξάλειψή του με την εκάστοτε αναπροσαρμογή των συντάξεων, όπως αυτή προσδιορίζεται στην παράγραφο 3 του άρθρου 14 (ήδη, μετά τον ως άνω ν. 4670/2020, παράγραφο 4).

16. Μεταγενεστέρως, οι διατάξεις του εκτιθέμενου στην προηγούμενη σκέψη άρθρου 12 τροποποιήθηκαν με το άρθρο 19 του ν. 4611/2019 (Α΄ 73), που δημοσιεύθηκε στις 17.5.2019 (άρθρο 132 αυτού) ως εξής: «1.[...]. 2. Η περίπτωση α΄ της υποπαραγράφου Β΄ της παραγράφου 1 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016 αντικαθίσταται ως εξής: α) Είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το 24ο έτος της ηλικίας τους». [...] 4. Στην περίπτωση α΄ της υποπαραγράφου Α της παραγράφου 4 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, οι λέξεις «ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%)» αντικαθίστανται από τις λέξεις «ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%)». [...] 6. Στην παράγραφο 7 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016 προστίθενται εδάφια ως εξής: Ειδικότερα, αν το ποσό της σύνταξης, όπως προκύπτει από τον υπολογισμό του σύμφωνα με το άρθρο 14, είναι μεγαλύτερο του καταβαλλόμενου κατά την 12.5.2016 ποσού σύνταξης, τα ποσοστά της υποπαραγράφου Α΄ της παραγράφου 4 υπολογίζονται επί του μεγαλύτερου ως άνω ποσού. Αν το ποσό της σύνταξης, όπως προκύπτει από τον υπολογισμό του σύμφωνα με το άρθρο 14, είναι μικρότερο του καταβαλλόμενου κατά την 12.5.2016 ποσού, τα ποσοστά της υποπαραγράφου Α΄ της παραγράφου 4 υπολογίζονται επί του καταβαλλόμενου ως άνω ποσού. 7. Οι διατάξεις του παρόντος εφαρμόζονται από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου και σε όσες αποφάσεις συνταξιοδότησης έχουν ήδη εκδοθεί κατ' εφαρμογή του ν. 4387/2016». Στην αιτιολογική έκθεση του ν. 4611/2019 αναφέρεται, μεταξύ

άλλων, ότι ο ... «εμφανίζει σημαντικά πλεονάσματα», με το ενιαίο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης «να είναι αποδεδειγμένα μακροπρόθεσμα βιώσιμο» και «δεδομένης της ύπαρξης απαραίτητου δημοσιονομικού χώρου» επέρχονται ευνοϊκές μεταβολές, όπως μεταξύ άλλων αύξηση του ποσοστού της σύνταξης που δικαιούται ο επιζών σύζυγος, υπολογισμός του ποσοστού της σύνταξης που δικαιούται το προστατευόμενο μέλος της οικογένειας επί του ποσού της επανυπολογισθείσας σύνταξης, εφόσον αυτό είναι μεγαλύτερο του καταβαλλόμενου κατά την 12η.5.2016 ποσού, άλλως και εφόσον αυτό είναι μικρότερο του καταβαλλόμενου κατά την 12η.5.2016 ποσού, ο υπολογισμός γίνεται επί του καταβαλλόμενου ως άνω (μεγαλύτερου) ποσού. Τέλος, οι διατάξεις της επίμαχης περίπτωσης γ' της παρ. 4Α του άρθρου 12 του ν. 4387/2016 τροποποιήθηκαν εκ νέου, μετά τον κρίσιμο για την ένδικη υπόθεση χρόνο με το άρθρο 119 του ν. 5078/2023 (Α' 211), στο οποίο ενσωματώθηκαν αντιστοίχου περιεχομένου προϊσχύσασες διατάξεις που αφορούν τους κοινούς ασφαλισμένους (βλ. σχετ. άρθρο 5 παρ. 5 του ν. 3232/2004, Α' 48). Με τις διατάξεις αυτές προβλέπεται μία νέα ειδικότερη κατηγορία δικαιούχου, κατά μεταβίβαση σύνταξης, προσώπου και δη αυτή του αμφοτεροπλεύρως ορφανού τέκνου, το οποίο είναι ανίκανο προς εργασία και δικαιούται το εκατό τοις εκατό (100%) της σύνταξης του θανόντος, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά τέσσερις προϋποθέσεις, ήτοι α) πάσχει από νοητική υστέρηση ή αυτισμό ή από πολλαπλές βαριές αναπηρίες ή από χρόνιες ψυχικές διαταραχές που επιφέρουν μόνιμο ποσοστό αναπηρίας εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω, β) οι ανωτέρω αναπηρίες έχουν επέλθει πριν τη συμπλήρωση του εικοστού τέταρτου (24ου) έτους της ηλικίας του τέκνου, γ) δεν ασκεί υπακτέα στην ασφάλιση του ... απασχόληση, με εξαίρεση εκείνη του άρθρου 23 του ν. 4488/2017 (Α' 137), περί απασχόλησης λόγω ψυχικών παθήσεων και (δ) δεν λαμβάνει σύνταξη εξ ιδίου δικαιώματος. Περαιτέρω, προβλέπεται ότι σε περίπτωση που το ως άνω τέκνο με αναπηρία δικαιούται κύρια σύνταξη και από τον έτερο θανόντα γονέα, λαμβάνει το εκατό τοις εκατό (100%) της μεγαλύτερης σε ύψος σύνταξης και το πενήντα τοις εκατό (50%) της δεύτερης σύνταξης, ενώ έχουν θεσπιστεί και ειδικότερες ρυθμίσεις όταν υπάρχουν περισσότερα δικαιούχα πρόσωπα, με τις ανωτέρω αναπηρίες ή μη και δη ότι μετά τη διακοπή της σύνταξης των δικαιούχων τέκνων χωρίς αναπηρία το ποσοστό που τους αναλογεί προσαυξάνει τη σύνταξη των αμφοτεροπλεύρως ορφανών τέκνων με αναπηρία ισομερώς. Σύμφωνα δε με την οικεία αιτιολογική έκθεση, σκοπός της ρύθμισης αυτής είναι η ενιαία αντιμετώπιση των αμφοτεροπλεύρως ορφανών τέκνων με αναπηρία ως προς τη χορήγηση σύνταξης λόγω θανάτου των γονέων του. Τέλος, με την παρ. 4 του άρθρου 155 του ίδιου νόμου (5078), ορίζεται ότι το άρθρο 119 καταλαμβάνει και εκκρεμείς αιτήσεις συνταξιοδότησης, ενώ σε περίπτωση έναρξης καταβολής της σύνταξης πριν την έναρξη ισχύος του εν λόγω άρθρου

απαιτείται υποβολή νέας αίτησης από τον δικαιούχο και τα οικονομικά αποτελέσματα αρχίζουν από την ημερομηνία της νέας αίτησης.

17. Από τις άνω διατάξεις, όπως ίσχυαν κατά τον κρίσιμο για την ένδικη υπόθεση χρόνο επαγωγής του συνταξιοδοτικού δικαιώματος της άγαμης και ανίκανης θυγατέρας του ... ήτοι τον χρόνο θανάτου (12.2.2018) του πατέρα της (ΕλΣυν Ολ. 2247/2009) συνάγονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: Στο πλαίσιο της ενιαίας οργάνωσης με τον ν. 4387/2016 του συνταξιοδοτικού συστήματος των ασφαλισμένων εργαζομένων και συνταξιούχων ιδιωτικού και δημοσίου τομέα, με την ένταξη και του ειδικού συνταξιοδοτικού συστήματος των δημοσίων λειτουργών, υπαλλήλων και στρατιωτικών (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020) ρυθμίζεται, μεταξύ άλλων, η κατά μεταβίβαση σύνταξη στρατιωτικού συνταξιούχου που αποβιώνει μετά τη δημοσίευση του ως άνω νόμου (12.5.2016). Ειδικότερα, στο άρθρο 12 αυτού ορίζονται, μεταξύ άλλων, τα δικαιούμενα κατά μεταβίβαση σύνταξη μέλη της οικογένειάς του, τα οποία είναι ο επιζών σύζυγος (και ο διαζευγμένος υπό προϋποθέσεις) και τα τέκνα αυτού. Όσον αφορά ειδικότερα στα τέκνα, προβλέπεται ότι αυτά δικαιούνται σύνταξη εφόσον είναι άγαμα και α) δεν έχουν συμπληρώσει το 18^ο έτος της ηλικίας τους ή μέχρι το 24^ο έτος εφόσον φοιτούν σε ανώτερες ή ανώτατες αναγνωρισμένες σχολές εσωτερικού ή του εξωτερικού ή β) έχουν μεν συμπληρώσει το 24^ο έτος ηλικίας, προηγουμένως όμως (ήτοι πριν από τη συμπλήρωσή του και κατά τον χρόνο θανάτου του ασφαλισμένου ή συνταξιούχου γονέα από τον οποίο έλκουν το συνταξιοδοτικό τους δικαίωμα) είχαν καταστεί ανίκανα για κάθε βιοποριστική εργασία. Περαιτέρω, με τις διατάξεις της περ. γ' της υποπαρ. Α' της παρ. 4 του ίδιου άρθρου, καθορίζεται ειδικότερα ο τρόπος υπολογισμού της κατά μεταβίβαση σύνταξης που δικαιούνται τα τέκνα του θανόντος, σύμφωνα με τις οποίες για κάθε τέκνο προβλέπεται ποσοστό 25% επί της σύνταξης αυτού. Από αυτή τη ρύθμιση εξαιρείται μόνο η περίπτωση που υφίσταται τέκνο ορφανό και από τους δύο γονείς, οπότε το παραπάνω ποσοστό διπλασιάζεται, ενώ αν το τέκνο αυτό είναι και ανάπηρο, σύμφωνα με τις μεταγενέστερες θεσπισθείσες διατάξεις του άρθρου 119 του ν. 5078/2023 προβλέπεται να λαμβάνει το 100% της μεγαλύτερης εκ των δύο αποβιώσαντων γονέων του σύνταξης και το 50% της σύνταξης του έτερου γονέα του, εφόσον δικαιούται σύνταξη και από τους δύο γονείς. Συνεπώς, από 12.5.2016 (έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016) το ποσοστό των άγαμων και ανίκανων προς κάθε βιοποριστική εργασία τέκνων στη σύνταξη του αποβιώσαντος γονέα τους προσδιορίστηκε σε 25%, ενώ το ίδιο ποσοστό αναγνωρίζεται και για τα άγαμα ανήλικα ή σπουδάζοντα τέκνα. Ωστόσο, τα ανίκανα προς εργασία τέκνα, στα οποία περιλαμβάνονται και τα τέκνα με βαριά αναπηρία, τελούν υπό σαφώς διαφορετικές συνθήκες σε σχέση με τα υγιή και ικανά προς εργασία σπουδάζοντα τέκνα του αποβιώσαντος, δεδομένου ότι η φοιτητική ιδιότητα δεν καθιστά αυτά ανίκανα για άσκηση οποιουδήποτε βιοποριστικού επαγγέλματος. Επομένως, η ενιαία

αντιμετώπισή τους από τον νομοθέτη (όσον αφορά στο ποσοστό της δικαιούμενης σύνταξης) παραβιάζει την αρχή της ισότητας, καθόσον πρόκειται για περίπτωση αυθαίρετης εξομοίωσης διαφορετικών καταστάσεων ή ενιαίας μεταχείρισης προσώπων που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες, με βάση όλως τυπικά ή συμπτωματικά ή άσχετα μεταξύ τους κριτήρια. Και τούτο, διότι δεν δικαιολογείται η όμοια αυτή μεταχείριση με τον καθορισμό ίδιου ποσοστού σύνταξης, δεδομένου ότι τα ανίκανα προς οποιαδήποτε βιοποριστική εργασία τέκνα, πέραν της εξ αιτίας της εν λόγω ανικανότητάς τους δυσκολίας ως προς την αντιμετώπιση των βιοποριστικών τους αναγκών έχουν ανάγκη ειδικής προστασίας καθόσον επιβαρύνονται με επιπλέον έξοδα, για την κάλυψη των αυξημένων, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, λόγω της ανικανότητάς τους, δαπανών υγειονομικής περίθαλψης και φροντίδας. Εξάλλου, δεν προκύπτει από τις προπαρασκευαστικές εργασίες του ν. 4387/2016 και ιδίως από την οικεία αιτιολογική έκθεση και τις μελέτες που συνοδεύουν τον εν λόγω νόμο, ότι εν προκειμένω συντρέχει αποχρών λόγος, ικανός να δικαιολογήσει αντικειμενικά την ενιαία αντιμετώπιση αυτών των όλως διαφορετικών περιπτώσεων δικαιούχων σύνταξης λόγω θανάτου του γονέα τους. Και ναι μεν διαχρονικώς ο νομοθέτης αντιμετώπιζε με όμοιο τρόπο τα τέκνα (υγιή και μη), υπό την έννοια ότι ελάμβαναν το ίδιο υψηλό ποσοστό σύνταξης και δη τα υγιή μέχρι ενός ορίου ηλικίας και τα ανίκανα προς εργασία για όσο χρόνο διαρκούσε η αναπηρία τους, υπό το καθεστώς όμως των διατάξεων του ν. 4387/2016, η διατήρηση της ίσης μεταχείρισης των δύο αυτών κατηγοριών, σε συνδυασμό με τον ιδιαίτερος μεγάλο περιορισμό του δικαιούμενου ποσοστού σύνταξης σε 25%, αντιβαίνει, εν τέλει στην προαναφερθείσα συνταγματική διάταξη.

18. Περαιτέρω, η επίμαχη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 4 υποπαρ. Α' περ. γ' του ν. 4387/2016 παραβιάζει και τις προστατευτικές για τα άτομα με αναπηρία διατάξεις του άρθρου 21 παρ. 2, 3 και 6 του Συντάγματος, οι οποίες αποτελούν ειδικότερη έκφανση της αρχής του κοινωνικού κράτους δικαίου (άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος). Ειδικότερα, ο νομοθέτης σταθμίζοντας τις εκάστοτε ισχύουσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης ως προς τη μορφή και την έκταση της παρεχόμενης προς τα άτομα με αναπηρία προστασίας (πρβλ. ΑΕΔ 8/2019), δεν μπορεί όμως, κατά την άσκηση της ευχέρειας αυτής, να παραβιάζει τον στοιχειώδη απαγορευτικό, δεσμευτικό γι' αυτόν, συνταγματικό κανόνα που απορρέει από τις διατάξεις των παρ. 2, 3 και 6 του άρθρου 21, σύμφωνα με τον οποίο δεν είναι συνταγματικώς ανεκτός ο περιορισμός ή η υποβάθμιση της παρεχόμενης στα άτομα με αναπηρία ειδικής φροντίδας χωρίς αποχρώντα λόγο. Η πρόβλεψη με την επίμαχη ρύθμιση ποσοστού κατά μεταβίβαση σύνταξης 25% στα ανίκανα ορφανά από ένα γονέα τέκνα καταλήγει σε υποβάθμιση της παρεχόμενης ειδικής φροντίδας την οποία το Σύνταγμα επιφυλάσσει υπέρ των προσώπων με αναπηρία, καθώς επιφέρει

υπέρμετρη μείωση του ποσοστού σύνταξης όπως αυτή ίσχυε τόσο υπό το προγενέστερο καθεστώς όσο και υπό τις διαχρονικώς ισχύουσες ευνοϊκές για αυτά διατάξεις (σκέψη 13 της παρούσας), ήτοι μειωμένο σχεδόν κατά τα 2/3, χωρίς τη συνδρομή αποχρώντος προς τούτο λόγου. Τούτο δε σε συνδυασμό και με την προβλεπόμενη στην παρ. 4Γ εδ. β' του ως άνω άρθρου απαγόρευση προσαύξησης των ποσοστών, όταν δεν υφίσταται άλλο συνδικαιούχο πρόσωπο που συμμετέχει στη μεταβιβασθείσα σύνταξη ή όταν παύει να υφίσταται το δικαίωμα ορισμένων εκ των συνδικαιούχων της ανωτέρω σύνταξης (βλ. ΕλΣυν Ολ. Πρακτικά της 1ης Ειδ. Συν. της 20.4.2016). Επισημαίνεται άλλωστε ότι με τις μεταγενεστέρως θεσπισθείσες διατάξεις του άρθρου 119 του ν. 5078/2023, ο νομοθέτης λαμβάνει ειδικότερη μέριμνα μόνο για το ανάπηρο ορφανό από δύο γονείς τέκνο θεσπίζοντας μία νέα υποκατηγορία δικαιούχων κατά μεταβίβαση συνταξιούχων και αναγνωρίζοντας ορθώς ότι αυτά χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας από το Κράτος, σε σχέση με τα αμφοτεροπλεύρως ορφανά και υγιή τέκνα. Αντιθέτως, το οριζόμενο στο άρθρο 12 παρ. 4Α περ. γ' του ν. 4387/2016 ποσοστό σύνταξης (25%) των προστατευόμενων δικαιωδούχων τέκνων με αναπηρία μετά τον θάνατο του γονέα τους ουδόλως συνάδει προς την προβλεπόμενη συνταγματικά (άρθρο 2 παρ. 1) διασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης όχι απλώς ως προνοιακή εγγύηση ενός ελάχιστου επιπέδου προστασίας από τον κίνδυνο του θανάτου του μέλους της οικογένειας και συνακόλουθα της απώλειας του εισοδήματος που αυτός εισέφερε στην οικογένεια, αλλά ως μέριμνα μη ουσιώδους ανατροπής του επιπέδου της ζωής του ανάπηρου τέκνου μετά τον θάνατο του γονέα του, ιδίως δε σε περιπτώσεις όπου το ποσοστό (25%) της κατά μεταβίβαση σύνταξης ενδέχεται να υπολείπεται ακόμη και της εθνικής σύνταξης, οπότε η σύνταξη λόγω θανάτου κανονίζεται σύμφωνα με τις διατάξεις περί κατωτάτου ορίου της παραγράφου 2 του άρθρου 1 του ν. 4499/2017 (Α' 176). Και να μεν με τη μεταρρύθμιση του ασφαλιστικού συστήματος με τον ν. 4387/2016 θεσπίστηκε ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων, μεταξύ των οποίων, η διασφάλιση της βιωσιμότητας του συστήματος υπό την έννοια της διατήρησης της ικανότητας του συστήματος να χορηγεί συντάξεις στους τωρινούς και μελλοντικούς συνταξιούχους, η διασφάλιση της διαγενεακής ισότητας και η ίση κατανομή των θυσιών, πλην όμως, η επίμαχη ρύθμιση, κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, υπερακοντίζει τον επιδιωκόμενο αυτό δημόσιο σκοπό, καθώς η θυσία που απαιτείται από τη συγκεκριμένη κατηγορία κατά μεταβίβαση δικαιούχων σύνταξης, η οποία χρήζει ειδικότερης μέριμνας, είναι ιδιαίτερος δυσανάλογη σε σχέση με την εξυπηρέτηση του δημόσιου αυτού σκοπού.

19. Με βάση τα ανωτέρω, η διάταξη της περ. γ' της υποπαρ. Α' της παρ. 4 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, κατά το μέρος που προβλέπει για τα ανίκανα προς οποιαδήποτε βιοποριστική εργασία τέκνα ποσοστό 25%

επί της σύνταξης του θανόντος γονέα τους αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1, 21 παρ. 2, 3 και 6 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος - ερμηνευόμενες υπό το φως της κυρωθείσας με τον ν. 4074/2012 Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες - και τις από αυτές απορρέουσες αρχές της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, της ισότητας ενώπιον του νόμου, της αναλογικότητας και του κοινωνικού κράτους και δη της προστασίας των ατόμων με αναπηρίες.

20. Σε συνέχεια της διαπιστούμενης αντισυνταγματικότητας και μέχρι τη θέσπιση νέας νομοθετικής ρύθμισης, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της παροχής δικαστικής προστασίας και εφαρμογής των ανωτέρω γενικών αρχών δύναται σε μία σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία να προβεί σε πρωτογενή καθορισμό του ποσοστού του κατά μεταβίβαση ανίκανου προς εργασία τέκνου επί της σύνταξης του θανόντος γονέα του, χωρίς η διαπλαστική του αυτή εξουσία, ευθέως απορρέουσα από τις διατάξεις των άρθρων 4 παρ. 1, 20 παρ. 1 και 25 παρ. 1 δ' του Συντάγματος, να αντιβαίνει στην αρχή της διάκρισης των λειτουργιών (άρθρο 26 παρ. 1 και 3 του Συντάγματος) και να υποκαθιστά το δικαστικώς ανέλεγκτο περιθώριο ουσιαστικής εκτίμησης του νομοθέτη, στον βαθμό που η ίδια η δικαστική κρίση απαιτείται να είναι σύμφωνη προς τις ανωτέρω συνταγματικές αρχές.

21. Με βάση όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω, το Δικαστήριο, στο πλαίσιο εκδίκασης της κρινόμενης συνταξιοδοτικής διαφοράς, ως δικαστήριο ουσίας και της πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει δύναται με μία σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία, υπό το φως της προμνησθείσας Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες να καθορίσει, κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικής ισότητας, το ύψος του σχετικού δικαιώματος με τον προσδιορισμό του ποσοστού του κατά μεταβίβαση ανίκανου προς εργασία τέκνου επί της σύνταξης του θανόντος γονέα του, τηρώντας μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του άνω δικαιούχου και του γενικού συμφέροντος της κοινωνίας, μέχρι το σχετικό ζήτημα ρυθμιστεί νομοθετικώς με τη θέσπιση νέας, ειδικής περί τούτου διάταξης (πρβλ. ΕλΣυν. Ολ. 1820/2021 σκ. 37). Σημειωτέον ότι μετά τον ν. 4387/2016 και τις μεταρρυθμίσεις που αυτός επέφερε στο συνταξιοδοτικό – ασφαλιστικό σύστημα της Χώρας με τη θέσπιση ενιαίων κανόνων για παλαιούς και νέους ασφαλισμένους, τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα και την κατάργηση κάθε διάταξης που ρυθμίζει διαφορετικά (βλ. άρθρο 12 παρ. 7 του ν. 4387/2016), δεν μπορούν να αναβιώσουν οι προϊσχύσασες διατάξεις του Κώδικα Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (π.δ. 169/2007) και να εφαρμοστούν αποσπασματικά, καθώς αυτές εντάσσονται σε ένα τελείως διαφορετικό νομοθετικό πλαίσιο, που αφορά μόνο στους συνταξιούχους του Δημοσίου, το οποίο έχει παύσει συνολικά να ισχύει. Συνακόλουθα, κατά τον

προσδιορισμό από το Δικαστήριο του ποσοστού επί της σύνταξης του δικαιιοπαρόχου απαιτείται να ληφθούν υπόψη τα εξής: i) το ποσοστό της σύνταξης του αποβιώσαντος που χορηγείται στον επιζώντα σύζυγο ανέρχεται σε 50% και για το διάστημα από 17.5.2019 και εφεξής σε 70%, ενώ στην περίπτωση που ο επιζών σύζυγος είναι ανάπηρος σωματικά ή πνευματικά σε ποσοστό 67% και άνω, καταβάλλεται ολόκληρη η δικαιούμενη σύνταξη για όσο χρονικό διάστημα διαρκεί η αναπηρία του, ανεξάρτητα από τη συνδρομή άλλων προϋποθέσεων (πρβλ. ΕλΣυν Τρίτο Τμ. 2006/2020 σκ. 3), ii) το ποσοστό που αναγνωρίζεται στα ορφανά τέκνα και από τους δύο γονείς ανερχόταν σε 50%, ενώ με τις νεότερες ρυθμίσεις των διατάξεων του άρθρου 119 του ν. 5078/2023 – οι οποίες λαμβάνονται υπόψη μόνον ως ερμηνευτικό εργαλείο (πρβλ. ΕλΣυν 2020/2020 σκ. 5 και 6) - προβλέπεται ότι ειδικά το αμφοτεροπλεύρως ανίκανο ορφανό δικαιούται το εκατό τοις εκατό (100%) της σύνταξης του θανόντος (και δη της μεγαλύτερης σε ύψος και το 50% της δεύτερης, σε περίπτωση που δικαιούται σύνταξης και από τους δύο γονείς), εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι τεθείσες από τον νόμο τέσσερεις προϋποθέσεις, iii) η τελευταία αυτή κατηγορία, ήτοι του ανάπηρου ορφανού και από τους δύο γονείς τέκνου είναι διάφορη του ανάπηρου ορφανού από ένα γονέα τέκνου, iv) το ποσό αυτό πρέπει, πάντως, να τελεί σε κάποια εύλογη αναλογία προς τη σύνταξη που δικαιούτο ο θανών γονέας, τούτο δε, ανεξαρτήτως του ότι δεν θεσπίζεται αξίωση των προστατευόμενων μελών για ορισμένης έκτασης προστασία και v) το ποσό αυτό πρέπει να εξασφαλίζει στο ανάπηρο ορφανό από ένα γονέα τέκνο αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης υπό την έννοια της μη ουσιώδους ανατροπής του επιπέδου διαβίωσής του, σύμφωνα με τα άρθρα 2 παρ. 1, 21 παρ. 2, 3 και 6, καθώς και 25 παρ. 1 α του Συντάγματος.

22. Συνακόλουθα, το Δικαστήριο κρίνει, κατά τη γνώμη που κράτησε, ότι, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν σε προηγούμενες σκέψεις, ποσοστό 50% επί της σύνταξης του θανόντος συνταξιούχου, είναι εύλογο, για τον προσδιορισμό του δικαιούμενου ποσοστού του κατά μεταβίβαση μοναδικού δικαιούχου, άγαμου, ενήλικου και ανίκανου για κάθε βιοποριστική εργασία, ορφανού από τον ένα γονέα τέκνου. Τούτο δε, συνεκτιμώντας και σταθμίζοντας, από τη συστηματική ερμηνεία των επίμαχων διατάξεων της παρ. 4 Α του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, όλα τα ποσοστά σύνταξης που δικαιούνται τα κατά μεταβίβαση πρόσωπα, ήτοι ο μεν επιζών σύζυγος σε ποσοστό καταρχάς 70% που μπορεί να μειωθεί σε ποσοστό 50% (μετά την τριετία από το θάνατο βάσει οικονομικών κριτηρίων) και έκαστο τέκνο σε ποσοστό 25%, με μοναδική εξαίρεση το ορφανό και από τους δύο γονείς τέκνο που δικαιούται 50%. Λαμβάνοντας δε περαιτέρω υπόψη το γεγονός ότι ο νομοθέτης, με τις νεότερες ρυθμίσεις του άρθρου 119 του ν. 5078/2023, αναγνώρισε ότι τα αμφοτεροπλεύρως ορφανά τέκνα, τα οποία είναι και ανίκανα προς εργασία χρήζουν μεγαλύτερης προστασίας από τα αμφοτεροπλεύρως ορφανά υγιή τέκνα,

διπλασιάζοντας το δικαιούμενο ποσοστό σύνταξης του δικαιοπαρόχου τους στο 100%, το ως άνω ποσοστό 50% καθίσταται ως το πλέον εύλογο για την κατά μεταβίβαση σύνταξη του μοναδικού δικαιούχου άγαμου, ενήλικου και ανίκανου προς εργασία τέκνου, ορφανού από τον ένα γονέα, δοθέντος ότι ο έτερος εν ζωή γονέας του μπορεί, κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας, να το φροντίσει και να το στηρίξει οικονομικά, καλύπτοντας, αναλογικά, εν μέρει τις βιοποριστικές του ανάγκες του, λόγω της ανικανότητας του να εργαστεί.

23. Κατά τη γνώμη, όμως, της Συμβούλου Ασημίνας Σακελλαρίου, με την οποία συντάχθηκαν οι έχουσες συμβουλευτική ψήφο Πάρεδροι Εριέττα Πίσχου και Βασιλική Σαρηβαλάση, συνεκτιμώντας όλα τα ανωτέρω, καθώς και ότι α) σε αντίθεση με τις προϊσχύσες διατάξεις, με τις επίμαχες ρυθμίσεις του ν. 4387/2016, σε περίπτωση άγαμου ανάπηρου ενήλικου τέκνου και μοναδικού δικαιούχου, με την καταβολή ποσοστού μόνο 25% από τη σύνταξη του αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου το λοιπό μέρος της κατά μεταβίβαση σύνταξης απόλλυται συνολικά ως οικογενειακό εισόδημα με ό,τι αυτό συνεπάγεται από οικονομικής άποψης, ενώ αν το ίδιο ανάπηρο τέκνο είναι συνδικαιούχο με τον έτερο εν ζωή γονέα του, αυτοί λαμβάνουν, ως κατά μεταβίβαση οικογένεια το 95% της σύνταξης του δικαιοπαρόχου τους (70% ο/η επιζών σύζυγος και 25% το ανάπηρο ενήλικο τέκνο), β) τη μεγάλη απόκλιση μεταξύ του προβλεπόμενου με τις νέες διατάξεις ποσοστού 100% της σύνταξης του δικαιοπαρόχου στην περίπτωση του βαριά ανάπηρου και αμφοτεροπλεύρως ορφανού τέκνου και του 25% του βαριά ανάπηρου και ορφανού από ένα γονέα τέκνου, γ) το ότι οι δύο αυτές κατηγορίες τελούν υπό διαφορετικές μεν συνθήκες, αφού το ορφανό από τον ένα γονέα τέκνο, έχει τον άλλο γονέα του, που μπορεί να το φροντίσει και να το στηρίξει οικονομικά, γεγονός που δικαιολογεί, κατ' εφαρμογή της αναλογικής ισότητας διαφοροποίηση του ποσοστού της δικαιούμενης σύνταξης του δικαιοπαρόχου τους, πλην όμως αμφοτέρα τα με βαριά αναπηρία ορφανά (από τον ένα και τους δύο γονείς, αντίστοιχα), έχουν κατά διδάγματα της κοινής πείρας αυξημένες λόγω της αναπηρίας τους ανάγκες, ποσοστό 70% επί της σύνταξης του θανόντος, κρίνεται εύλογο, υπό τις περιστάσεις αυτές, για τον προσδιορισμό του δικαιούμενου ποσοστού του κατά μεταβίβαση μοναδικού δικαιούχου άγαμου ενήλικου τέκνου με βαριά μορφής αναπηρία επί της σύνταξης του δικαιοπαρόχου του.

24. Περαιτέρω, από τις εκτεθείσες στις σκέψεις 15 και 16 διατάξεις συνάγεται ότι το ποσοστό του ανίκανου προς εργασία τέκνου στη σύνταξη του αποβιώσαντος γονέα του υπολογίζεται, σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του άρθρου 12 παρ. 4 υποπαρ. Α του ν. 4387/2016, επί του ποσού της σύνταξης που δικαιούται ή έχει δικαιωθεί ο θανών γονέας και επομένως, στην περίπτωση που ο γονέας κατά τον χρόνο θανάτου του ήταν ήδη συνταξιούχος, το ανωτέρω ποσοστό υπολογίζεται επί της σύνταξης που

αυτός είχε δικαιωθεί κατά τον ανωτέρω χρόνο. Το ίδιο πρέπει να γίνει δεκτό ότι ισχύει και στην περίπτωση που ο θανών ήταν συνταξιούχος ήδη πριν από την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016, ο δε θάνατός του επήλθε μετά την έναρξη αυτή. Τούτο δε διότι, ούτε από τις διατάξεις του άρθρου 12 ούτε από αυτές του άρθρου 14 του ν. 4387/2016 μπορεί να συναχθεί ότι, αν και ο θανών λάμβανε, βάσει των ρυθμίσεων του άρθρου 14 παρ. 2 του ως άνω νόμου, κανονικά τη σύνταξη που είχε δικαιωθεί πριν από την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, μετά τον θάνατό του, κατά τον κανονισμό σύνταξης στο ανίκανο προς εργασία τέκνο του, η σύνταξη του θανόντος πρέπει να αναπροσαρμοστεί μειωτικώς το πρώτον με βάση τα άρθρα 7, 8, 13 και 14 του ν. 4387/2016 και να υπολογιστεί επ' αυτής το ποσοστό που δικαιούται το ανίκανο τέκνο, δοθέντος ότι την μειωμένη αυτή σύνταξη ο θανών δεν λάμβανε κατά τον χρόνο του θανάτου του και συνεπώς δεν είχαν ο ίδιος και η οικογένειά του διαμορφώσει, αντίστοιχα, το επίπεδο της διαβίωσής τους. Άλλωστε, ούτε από τη γραμματική διατύπωση των ανωτέρω διατάξεων ούτε και από τον σκοπό του άρθρου 14 του ν. 4387/2016, με το οποίο ο νομοθέτης θέλησε μεν να επιτύχει την ουσιαστική ενοποίηση και τη διαγενεακή ισότητα, προστάτευσε όμως με τις ρυθμίσεις της παραγράφου 2 του ανωτέρω άρθρου τις ήδη καταβαλλόμενες κατά την έναρξη της ισχύος του συντάξεις (βλ. και την οικεία αιτιολογική έκθεση στη σελ. 3 αυτής) συνάγεται το αντίθετο. Σε κάθε περίπτωση, η ερμηνεία αυτή θα οδηγούσε σε παραβίαση των ακραίων ορίων της ευχέρειας του νομοθέτη να διαμορφώνει το δικαίωμα του ανίκανου προς εργασία τέκνου να λάβει σύνταξη λόγω θανάτου του δικαιοπαρόχου του και, συγκεκριμένα, θα οδηγούσε σε ουσιώδη ανατροπή του επιπέδου της ζωής του μετά τον θάνατο του γονέα του, καθώς το ποσό της σύνταξής του θα ήταν σημαντικά κατώτερο της σύνταξης που λάμβανε ο δικαιοπάροχός του κατά τον χρόνο του θανάτου του, λαμβάνοντας υπόψη ότι το ποσοστό του ανίκανου προς εργασία τέκνου με τον ν. 4387/2016 μειώθηκε στο 25% της σύνταξης που είχε δικαιωθεί ο θανών γονέας του αντί του 70%, που ίσχυε μέχρι την έναρξη ισχύος του νόμου αυτού, στην περίπτωση που είναι μοναδικός δικαιούχος της σύνταξης αυτής. Τέλος, θα έθετε ζήτημα παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, καθώς μια τόσο σημαντική μείωση ως η ανωτέρω θα διατάρασσε τη δίκαιη ισορροπία μεταξύ των απαιτήσεων του γενικού κοινωνικού συμφέροντος και της προστασίας του συνταξιοδοτικού δικαιώματος του ανίκανου προς εργασία τέκνου, καθώς αυτό θα επωμιζόταν σε μία δύσκολη συνθήκη της ζωής του (της απώλειας του γονέα του), σε συνδυασμό με την κατάσταση της υγείας του και χωρίς να μπορεί να βιοποριστεί, μια υπέρμετρη μείωση συγκριτικώς με τους παλαιούς συνταξιούχους (αυτούς που δικαιώθηκαν σύνταξη πριν από τον ν. 4387/2016), των οποίων οι συντάξεις προστατεύονται με τον ανωτέρω νόμο (άρθρο 14 παρ. 2 αυτού, πρβλ. ΕλΣυν Τρίτο Τμ. 505/2023

σκ. 9, Έκτο Τμ. 1038/2023 σκ. 16, ΙΙ Τμ. 182/2023 σκ. 10, 1636/2022 σκ. 10, 1635/2022 σκ. 10, 1629/2022 σκ. 12, 891/2022 σκ. 10).

25. Στην προκειμένη περίπτωση, από το σύνολο των στοιχείων του φακέλου της υπόθεσης, προκύπτουν τα ακόλουθα:

25.1. Με την ...../1986 πράξη της 11^{ης} Διεύθυνσης Κανονισμού Στρατιωτικών και Πολεμικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (Γ.Λ.Κ.) κανονίστηκε στον πατέρα της ..., ... του ..., απόστρατο ... ..., μηνιαία στρατιωτική σύνταξη με βάση την από έτη 27-8-2 πραγματική στρατιωτική υπηρεσία του και το βασικό μισθό βαθμού ... . Ο ανωτέρω στρατιωτικός συνταξιούχος απεβίωσε στις .....2018 (βλ. την .....2018 ληξιαρχική πράξη θανάτου, που συντάξε η Ληξίαρχος του ...) και δοθέντος ότι ο γάμος του με τη σύζυγό του, ... είχε λυθεί με την .../1986 αμετάκλητη απόφαση του ... .., κατά τον χρόνο του θανάτου του κατέλειπε ως μόνους πλησιέστερους συγγενείς, τα δύο του τέκνα, ήτοι τη θυγατέρα του ... και τον υιό του ... .., γεννηθέντα τα έτη 1977 και 1980, αντιστοίχως (βλ. το εκδοθέν από τον .... Ν. .... αριθμ. πρωτ. ....2018 πιστοποιητικό εγγυτέρων συγγενών).

25.2. Στις .....2018 (αρ. πρωτ. ...), υποβλήθηκε στη συνταξιοδοτική διοίκηση αίτηση για τη μεταβίβαση στην ήδη τελούσα υπό δικαστική συμπαράσταση ... της σύνταξης του αποβιώσαντος πατέρα της, ως άγαμη και ανάπηρη θυγατέρα σύμφωνα με γνωμάτευση της Ανώτατης του Στρατού Υγειονομικής Επιτροπής (ΑΣΥΕ) σε ποσοστό 95%. Ειδικότερα, με την .../3.11.2017 γνωμάτευση της ως άνω Επιτροπής, στην οποία είχε παραπεμφθεί μετά από αίτηση του πατέρα της, διαπιστώθηκε ότι αυτή πάσχει από «.....», όπως περιγράφεται στα προσκομισθέντα ενώπιον της Επιτροπής ιατρικά έγγραφα και ότι είναι πνευματικώς ανάπηρη για εργασία σε ποσοστό ενενήντα πέντε τοις εκατό (95%) (Συνδ. Παρ. 8 και 9 του Κεφαλαίου των Ψυχικών Διαταραχών του Ενιαίου Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας/Μάιος 2012). Ειδικότερα, το ποσοστό νοητικής υστέρησης της ανωτέρω προσδιορίστηκε σε ογδόντα τοις εκατό (80%) και το ποσοστό αυτισμού σε εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%). Περαιτέρω, διαπιστώθηκε ότι η ανικανότητα αυτής από την πάθηση άρχεται βεβαιωμένα από της γεννήσεώς της λόγω της φύσης της νόσου και ότι η ανωτέρω έχει ανάγκη βοήθειας ετέρου προσώπου. Τέλος, η ισχύς της γνωμάτευσης ορίστηκε εφ' όρου ζωής. Η ΑΣΥΕ κατέληξε στο άνω συμπέρασμα χωρίς αυτοπρόσωπη εξέτασή της, διότι η κατάσταση της υγείας της δεν της επέτρεπε να προσέλθει στην Επιτροπή, ωστόσο ελήφθη υπόψη το από 28.8.2017 ψυχιατρικό πιστοποιητικό του ιατρικού Διευθυντή ..., Ορκωτού και δικαστικά πιστοποιημένου εμπειρογνώμονα, ψυχιάτρου, ψυχολόγου και ψυχοθεραπευτή στη ... .., στο οποίο αναφέρονται μεταξύ άλλων τα εξής: «...».

25.3. Ακολούθως, εκδόθηκε η .../3.8.2018 προσβαλλόμενη πράξη της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ΕΦΚΑ, με την

οποία, αφού ελήφθη υπόψη η ως άνω γνωμάτευση της ΑΣΥΕ, κανονίστηκε στην ανωτέρω σύνταξη, κατά μεταβίβαση, ως άγαμη και ανίκανη θυγατέρα του αποβιώσαντος πατέρα της. Η σύνταξή της καθορίστηκε στο ποσό των 257,25 ευρώ και ορίστηκε πληρωτέα από 1.3.2018, ενώ προβλέφθηκε ότι η καταβολή της γίνεται σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4499/2017 περί κατωτάτου ορίου. Το ποσό αυτό προέκυψε ύστερα από τον υπολογισμό του κατ' άρθρο 12 παρ. 4 υποπαρ. Α περ. γ' του ν. 4387/2016, ποσοστού 25%, επί σύνταξης ποσού 1.029,01 ευρώ, δηλαδή επί της σύνταξης του αποβιώσαντος πατέρα της, όπως αυτή αναπροσαρμόστηκε, κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 παρ. 1 σε συνδυασμό με τα άρθρα 6, 7, 8 και 12 του ανωτέρω νόμου [εθνική σύνταξη 384,00 ευρώ + ανταποδοτική σύνταξη 645,01 ευρώ (συντάξιμες αποδοχές 2.738,91 x ποσοστό αναπλήρωσης 23,55%)], το πρώτον κατά την έκδοση της ως άνω προσβαλλόμενης πράξης. Κατά τον μήνα θανάτου του πατέρα της, η ακαθάριστη σύνταξη αυτού, ανερχόταν, βάσει των προ του ν. 4387/2016 διατάξεων σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 2 αυτού, στο ποσό των 1.752,90 ευρώ. Δηλαδή, στην ως άνω κανονίστηκε το 14,67% της προκανονισθείσας βασικής σύνταξης του αποβιώσαντος πατέρα της. Στην προσβαλλόμενη πράξη αναφέρεται ότι «Η Ανωτάτη Στρατού Υγειονομική Επιτροπή με την αριθμ. ..../03-11-2017 γνωμάτευσή της αποφάνθηκε ότι η Ιδιώτης ....., άγαμη κόρη του ανωτέρω αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου, είναι πνευματικά ανίκανη για εργασία σε ποσοστό ενενήντα πέντε τοις εκατό (95%). Η ανικανότητα της ανωτέρω από την πάθηση για την οποία κρίθηκε ανίκανη άρχεται βεβαιωμένα από της γεννήσεώς της λόγω της φύσεως της νόσου και σύμφωνα με τα υπάρχοντα έγγραφα της αλληλογραφίας (...). Επιπλέον, από τα στοιχεία του φακέλου της υπόθεσης προκύπτει ότι της χορηγήθηκε μηνιαίως προσωπική διαφορά, ύψους 39,47 ευρώ (βλ. το από 3.8.2018 έντυπο εκτύπωσης μεταβολών), καθώς και διαφορά κατωτάτου ορίου, βάσει της παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 4499/2017, ύψους 87,28 ευρώ, δεδομένου ότι το ποσό της σύνταξης λόγω θανάτου δεν μπορεί να υπολείπεται του ποσού της εθνικής σύνταξης (βλ. την προσβαλλόμενη πράξη σε συνδυασμό με το από 3.8.2018 έντυπο εκτύπωσης μεταβολών), με αποτέλεσμα το ποσό της σύνταξής της να ανέρχεται τελικά σε 384,00 ευρώ (257,25 + 39,47 + 87,28), ήτοι τελικά σε ποσοστό 21,90% της σύνταξης του πατέρα της. Η ως άνω συνταξιοδοτική πράξη κοινοποιήθηκε στην ... με το ...../3.8.2018 έγγραφο της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημόσιου Τομέα του ΕΦΚΑ.

26. Με τον πρώτο λόγο έφεσης προβάλλεται ότι τόσο η προσβαλλόμενη πράξη όσο και η .../03.11.2017 γνωμάτευση της ΑΣΥΕ στην οποία στηρίχθηκε η πρώτη, φέρουν εσφαλμένη αιτιολογία, διότι περιλαμβάνουν ελλιπή περιγραφή της ασθένειας και εσφαλμένο ποσοστό της αναπηρίας της θυγατέρας της. Και τούτο παρά την προσκόμιση ενώπιον της ΑΣΥΕ της από 28.8.2017 ιατρικής γνωμάτευσης του ... η οποία

εκδόθηκε κατόπιν αυτοπρόσωπης εξέτασης της ασθενούς και στην οποία αφενός περιλαμβάνεται πλήρης περιγραφή της ασθένειάς της, αφετέρου προσδιορίζεται το ποσοστό αναπηρίας της σε 100%.

27. Ο λόγος αυτός κατά το μέρος που στρέφεται κατά της προσβαλλόμενης πράξης, είναι απορριπτέος προεχόντως ως αλυσιτελώς προβαλλόμενος, διότι με την προσβαλλόμενη πράξη δεν αμφισβητείται ότι το ποσοστό ανικανότητας της ... και η φύση της νόσου της, παρέχουν σε αυτήν δικαίωμα σύνταξης λόγω θανάτου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 1 περ. Β υποπερ. β του ν. 4387/2016. Εξάλλου, το ποσό της δικαιούμενης σύνταξης δεν κλιμακώνεται αυξητικά ανάλογα με τον βαθμό ανικανότητας, όπως εσφαλμένα υπολαμβάνει η εκκαλούσα. Ο ίδιος λόγος κατά το μέρος που με αυτόν αμφισβητείται το ορισθέν με τη γνωμάτευση της ΑΣΥΕ ποσοστό αναπηρίας, είναι απορριπτέος ως αβάσιμος και τούτο διότι η Επιτροπή νομίμως στήριξε την κρίση της για τον καθορισμό του ποσοστού αναπηρίας στον ισχύοντα κατά τον χρόνο έκδοσης της εν λόγω γνωμάτευσης Ενιαίο Πίνακα Προσδιορισμού Ποσοστού Αναπηρίας [(ΚΥΑ Φ.11321/οικ.10219/688, Β' 1506/4.5.2012, που ίσχυσε από 4.5.2012 έως 31.12.2017) και ιδίως στις παρ. 8 (Νοητική Υστέρηση) και παρ. 9 (Διαταραχές της ψυχολογικής ανάπτυξης)]. Περαιτέρω, ανεξαρτήτως του ότι για τη νομιμότητα της γνωμάτευσης δεν είναι υποχρεωτική η αυτοπρόσωπη εξέταση της παθούσας (άρθρο 51 παρ. 5 του π.δ. 169/2007), η ΑΣΥΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανωτέρω πάσχει από «.....», αφού έλαβε υπόψη τα προσκομισθέντα ενώπιον της ιατρικά έγγραφα, μεταξύ των οποίων και το από 28.8.2017 ψυχιατρικό πιστοποιητικό του ιατρικού Διευθυντή ... .., το οποίο αναφέρεται και στο προοίμιο της σχετικής γνωμάτευσης. Συνεπώς, με το περιεχόμενο αυτό η γνωμάτευση της ΑΣΥΕ είναι ειδικώς και επαρκώς αιτιολογημένη, τα δε περί του αντιθέτου προβαλλόμενα πρέπει να απορριφθούν.

28. Με τον δεύτερο λόγο έφεσης, κατ' εκτίμηση του οικείου δικογράφου, προβάλλεται ότι εσφαλμένα ελήφθη υπόψη ως βάση υπολογισμού της σύνταξης κατά μεταβίβαση το ποσό των 1.029,01 ευρώ που προέκυψε κατόπιν αναπροσαρμογής της σύνταξης του πατέρα της ... βάσει του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 4387/2016, δεδομένου ότι κατά τον χρόνο θανάτου του, η σύνταξή του ανερχόταν στο ποσό των 1.650,53 ευρώ. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη σκέψη 24 της παρούσας, το Τμήμα κρίνει ότι, εσφαλμένως η συνταξιοδοτική διοίκηση αναπροσάρμοσε μειωτικώς, κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 παρ. 1 του ν. 4387/2016, το πρώτον κατά τον κανονισμό της σύνταξης της ... τη σύνταξη του αποβιώσαντος πατέρα της και εν συνεχεία, υπολόγισε το οριζόμενο στο άρθρο 12 παρ. 4 υποπαρ. Α' περ. γ' του ν. 4387/2016 ποσοστό 25%, επί της αναπροσαρμοσθείσας μειωμένης σύνταξης, δεδομένου ότι, κατά τη ρητή διατύπωση της ως άνω υποπαραγράφου Α του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, το ποσοστό αυτό έπρεπε να υπολογιστεί επί του ποσού της σύνταξης που ο

αποβιώσας πατέρας της είχε δικαιωθεί πριν την έναρξη ισχύος του ν. 4387/2016 και καταβαλλόταν σ' αυτόν κατά τον χρόνο θανάτου του, ήτοι στις 12.2.2018. Αντίθετη ερμηνεία, εκτός του ότι αποκλίνει του γράμματος και του σκοπού του άρθρου 12 παρ. 4 υποπαρ. Α' του ανωτέρω νόμου σε συνδυασμό με το άρθρο 14 παρ. 2 αυτού, άγει σε πρόδηλη παραβίαση των συνταγματικών προσδιοριζόμενων ακραίων ορίων της ευχέρειας του νομοθέτη να διαμορφώσει το συνταξιοδοτικό δικαίωμα της ανωτέρω, αφού η χορήγηση σε αυτή ποσού 14,67% της σύνταξης που είχε δικαιωθεί κατά τον χρόνο θανάτου του ο γονέας της, συνιστά ουσιώδη ανατροπή του επιπέδου της διαβίωσής της μετά τον θάνατό του, ενώ θα έθετε και ζήτημα παραβίασης του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ (πρβλ. ΕλΣυν Τρίτο Τμ. 505/2023 σκ. 12, Έκτο 1038/2023 σκ. 19, ΙΙ Τμ. 182/2023 σκ. 12, 1636/2022 σκ. 13, 1635/2022 σκ. 13, 1629/2022 σκ. 14, 891/2022 σκ. 13). Επομένως, η προσβαλλόμενη πράξη, για τον προεκτιθέμενο λόγο -ο οποίος ανάγεται στο νόμο βάσιμο αυτής- είναι νομικά πλημμελής και ο σχετικός λόγος είναι βάσιμος.

29. Με τον τρίτο λόγο έφεσης, κατ' εκτίμηση του περιεχομένου του, προβάλλεται ότι εσφαλμένα εφαρμόστηκε κατά τον κανονισμό σύνταξης της ... το ποσοστό που προβλέπεται στη διάταξη του άρθρου 12 παρ. 4 υποπαρ. Α' περ. γ' του ν. 4387/2016, σύμφωνα με το οποίο κάθε τέκνο δικαιούται 25% επί της σύνταξης του θανόντος γονέα του και τούτο διότι η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνο στις περιπτώσεις περισσότερων δικαιούχων τέκνων και δη χωρίς αναπηρία και συνεπώς, υφίσταται νομοθετικό κενό, το οποίο εν προκειμένω πρέπει να καλυφθεί με επεκτατική εφαρμογή, βάσει της αρχής της ισότητας της διάταξης του άρθρου 12 παρ. 5 περ. γ' του ν. 4387/2016, που καθορίζει το ποσοστό της χήρας με αναπηρία.

30. Σύμφωνα με όσα αναλυτικά εκτέθηκαν στις σκέψεις 17-19 της παρούσας, το Τμήμα κρίνει ότι μη νομίμως κανονίστηκε στην .... σύνταξη με την ιδιότητα του άγαμου και ανίκανου προς εργασία τέκνου σε ποσοστό 25% επί της σύνταξης του θανόντος πατέρα της, καθόσον η διάταξη του άρθρου 12 παρ. 4 υποπαρ. Α' περ. γ' του ν. 4387/2016, κατά το μέρος που προβλέπει το ποσοστό αυτό για τα ανίκανα προς οποιαδήποτε βιοποριστική εργασία τέκνα, το οποίο είναι το ίδιο με τα υγιή ενήλικα σπουδάζοντα τέκνα, αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1, 21 παρ. 2, 3 και 6 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και τις από αυτές απορρέουσες αρχές της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, της ισότητας ενώπιον του νόμου, της προστασίας των ατόμων με αναπηρίες και της αναλογικότητας. Περαιτέρω, στο πλαίσιο της συνταγματικής προστασίας των ατόμων με αναπηρία σε μία σύμφωνη με το Σύνταγμα ερμηνεία της ανωτέρω διάταξης, κατά την κρατήσασα γνώμη, ποσοστό 50% επί της σύνταξης του θανόντος, είναι εύλογο, υπό τις περιστάσεις αυτές, για τον προσδιορισμό του δικαιούμενου ποσοστού του κατά μεταβίβαση μοναδικού δικαιούχου άγαμου, ενήλικου και ανίκανου προς εργασία τέκνου, ενώ κατά την

ανωτέρω διατυπωθείσα ειδικότερη γνώμη, εύλογο κρίνεται ποσοστό 70% (βλ. ανωτέρω σκέψεις 22-23). Επισημαίνεται ότι εν προκειμένω δεν δύναται να τύχει επεκτατικής εφαρμογής και για τα ανάκαινα προς εργασία τέκνα η διάταξη του άρθρου 12 του ν. 4387/2016 που καθορίζει το ποσοστό του ανάκαινου χήρου αποβιώσαντος στρατιωτικού ή συνταξιούχου, δοθέντος ότι πρόκειται για ανόμοιες κατηγορίες συνταξιούχων εκ μεταβιβάσεως που τελούν υπό διαφορετικές συνθήκες και των οποίων η διαφορετική μεταχείριση από το νομοθέτη δικαιολογείται από αντικειμενικούς λόγους.

31. Στον ν. 4700/2020 «Ενιαίο κείμενο Δικονομίας για το Ελεγκτικό Συνέδριο (...)» (Α' 127/29.6.2020) ορίζεται στο άρθρο 161 με τίτλο «Παραπομπή ζητήματος αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου»: ότι «1. Όταν Τμήμα του Δικαστηρίου, κρίνει διάταξη τυπικού νόμου αντισυνταγματική, παραπέμπει υποχρεωτικά το ζήτημα στην Ολομέλεια, εκτός αν αυτό έχει κριθεί με προηγούμενη απόφασή της ή του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου». Με την προαναφερθείσα διάταξη, η οποία συνιστά εφαρμογή της παραγράφου 5 του άρθρου 100 του Συντάγματος, καθίσταται υποχρεωτική η παραπομπή στην Ολομέλεια του Δικαστηρίου ζητήματος αντισυνταγματικότητας τυπικού νόμου που δεν έχει κριθεί με απόφασή της ή με απόφαση του ΑΕΔ.

32. Με βάση τα ανωτέρω δεκτά γενόμενα και λαμβανομένου υπόψη ότι α) το Δικαστήριο άγεται σε κρίση ότι η επίμαχη ρύθμιση της περ. γ' της υποπαρ. Α' της παρ. 4 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, κατά το μέρος που προβλέπει ότι τα ανάκαινα για κάθε βιοποριστική εργασία τέκνα λαμβάνουν το ίδιο ποσοστό σύνταξης με τα ενήλικα ικανά προς εργασία τέκνα που σπουδάζουν, το οποίο ανέρχεται στο 25% της σύνταξης του δικαιοπαρόχου τους, αντίκειται στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1, 21 παρ. 2, 3 και 6 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και τις από αυτές απορρέουσες αρχές της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, της ισότητας ενώπιον του νόμου, της προστασίας των ατόμων με αναπηρίες και της αναλογικότητας και β) δεν υφίσταται απόφαση της Ολομέλειας του Ελεγκτικού Συνεδρίου που να έχει επιλύσει το ανωτέρω ζήτημα, αποφασίζει την αναβολή της εκδίκασης της υπόθεσης κατά το μέρος αυτό και την παραπομπή του ζητήματος της αντισυνταγματικότητας της ως άνω διάταξης στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

33. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω και προκειμένου η ένδικη έφεση να κριθεί στο σύνολό της, ήτοι μετά και την επίλυση του ζητήματος της συνταγματικότητας ή μη της επίμαχης διάταξης της περ. γ' της παρ. 4 Α του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, αναβάλλει να κρίνει οριστικά επί των λοιπών λόγων της έφεσης και παραπέμπει το επίμαχο ζήτημα στην Ολομέλεια, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο σκεπτικό.

Επί της αγωγής

34. Με την σωρευόμενη στο ίδιο δικόγραφο αγωγή (άρθρα 122 και 124 του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, (Α' 97) σε συνδυασμό με το

άρθρο 123 του π.δ. 1225/1981 (Α' 304), που ίσχυε κατά τον χρόνο άσκησης αυτής), η ενάγουσα ζητεί κατ' ορθή εκτίμηση του δικογράφου, να αναγνωριστεί η υποχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου α) να της επιστρέψει εντόκως το κατά τους ισχυρισμούς της παρανόμως παρακρατηθέν από τη σύνταξή της ποσό, λόγω του εσφαλμένου υπολογισμού της σύνταξής της, για το χρονικό διάστημα από 1.3.2018 και μέχρι την εκδίκαση της υπόθεσης και β) να της καταβάλει το ποσό των 10.000 ευρώ ως χρηματική ικανοποίηση για την ηθική βλάβη που κατά τους ισχυρισμούς της υπέστη για τις ως άνω αιτίες.

35. Δοθέντος ότι η κρινόμενη έφεση παραπέμφθηκε κατά ένα μέρος στην Ολομέλεια και δεν επιλύθηκε οριστικά, πρέπει να αναβληθεί και η εξέταση της σωρευόμενης με αυτήν αγωγής.

Για τους λόγους αυτούς

Αναβάλλει να κρίνει οριστικά επί της από 23.11.2018 (με Α.Β.Δ. .../23.11.2018) έφεσης-αγωγής της ... ..., ως δικαστικής συμπαραστάτριας της τελούσας σε πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση θυγατέρας της ... ... του ... κατά της .../3.8.2018 πράξης της Διεύθυνσης Χορήγησης Συντάξεων Δημοσίου Τομέα του ΕΦΚΑ.

Παραπέμπει στην Ολομέλεια του Ελεγκτικού Συνεδρίου το ζήτημα της αντίθεσης της διάταξης της περ. γ' της υποπαρ. Α' της παρ. 4 του άρθρου 12 του ν. 4387/2016, που προβλέπει ότι τα ανάκανα για κάθε βιοποριστική εργασία τέκνα αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου, λαμβάνουν κατά μεταβίβαση σύνταξη σε ποσοστό 25% επί της σύνταξης του δικαιούχου τους, στις διατάξεις των άρθρων 2 παρ. 1, 4 παρ. 1, 21 παρ. 2, 3 και 6 και 25 παρ. 1 του Συντάγματος και τις από αυτές απορρέουσες αρχές της προστασίας της αξίας του ανθρώπου, της ισότητας ενώπιον του νόμου της προστασίας των ατόμων με αναπηρίες και της αναλογικότητας.

Κρίθηκε και αποφασίσθηκε στις 24 Νοεμβρίου 2023, 9 Φεβρουαρίου 2024 και 23 Φεβρουαρίου 2024, μέσω τηλεδιάσκεψης (άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020).

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗ**

**Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΑΣΗΜΙΝΑ ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ**

Δημοσιεύθηκε σε έκτακτη δημόσια συνεδρίαση στο ακροατήριο του Πέμπτου Τμήματος στις 14 Μαΐου 2024.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ**